

- P. 1801–1804. URL: <https://academic.oup.com/bjsw/article/52/4/1801/6613038?login=false>
6. Maglajlic R. A., Stubbs P. Occupying liminal spaces in post-conflict social welfare reform? Local managers and international organisations in Bosnia and Herzegovina. *The British Journal of Social Work*. 2018. Vol. 48. Issue. 1. P. 37–53. URL: [https://sussex.figshare.com/articles/journal\\_contribution/Occupying\\_liminal\\_spaces\\_in\\_post-conflict\\_social\\_welfare\\_reform\\_Local\\_professionals\\_and\\_international\\_organisations\\_in\\_Bosnia\\_and\\_Herzegovina/23442077?file=41152952](https://sussex.figshare.com/articles/journal_contribution/Occupying_liminal_spaces_in_post-conflict_social_welfare_reform_Local_professionals_and_international_organisations_in_Bosnia_and_Herzegovina/23442077?file=41152952)
7. Salameh Sh. A ray of hope amid of adversity. UNICEF deploys mobile clinics to help vulnerable families protect their children from diseases and malnutrition in eastern Syria. *UNICEF for every child. Syrian Arab Republic*. 2024. URL: <https://www.unicef.org/syria/stories/ray-hope-amid-adversity>

## **СОЦІАЛІЗАЦІЯ ВІДВІДУВАЧІВ ПОЛТАВСЬКОГО ЛІТЕРАТУРНО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ В. Г. КОРОЛЕНКА ЗАСОБАМИ ЗАКЛАДУ**

**Куторжевська Л. І.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*  
**Ємець С. А.**

*Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка*

Ми живемо в той час, коли, як і тисячу років тому перед українською нацією стоїть дуже жорстке питання – життя або смерть... Лютий багатовіковий ворог не полишив свої наміри спочатку покорити синів і доньок України, а потім і повністю загладити навіть спомин про окремих народ потомків святих Володимира і Ольги. Ворог довго планував свою агресію, стягував необхідні ресурси, вибрав момент найбільшої уразливості нашої країни, і вже готувався святкувати перемогу, однак... На превеликий подив багатьох, ще не звітрів козацький вольний дух у дітей Дніпра і Карпат! Це той Дух Світла Божого, який спочатку запалив вогні Революції Гідності, а потім повів у бій за волю і незалежність України десятки тисяч українських героїв. Це той Дух Світла Божого, який підтримує воїнів ЗСУ, який допомагає народу України вижити в час воєнного стану, введеного Указом Президента через повномасштабне вторгнення рф в Україну 24 лютого 2022 року. На всі сфери суспільних відносин населення вплинула ця трагічна подія: збільшується ряд соціально вразливих категорій населення, яким необхідно впроваджувати комплекс медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних заходів, спрямованих на відновлення чи компенсацію порушених або втрачених індивідом суспільних зв'язків і відносин внаслідок змін стану здоров'я, соціального статусу, втрати близьких людей, навичок навчальної

діяльності, соціальної дезадаптації та ін., – стверджують науковці [1, с. 168-169]. Соціальна допомога, соціальний захист, допомога в реабілітації вразливих категорій населення сьогодні – це не лише вид соціальної роботи чи різновид професійної діяльності, це громадянський обов'язок кожного члена суспільства, хто має змогу підтримати, надати допомогу в соціалізації особистості. Соціалізація, – стверджує А. Капська, – процес, який передбачає засвоєння індивідом соціального досвіду, адаптацію до соціального середовища, засвоєння його традицій, норм і цінностей, а також процес активної діяльності, процес включення в соціальне середовище [2, с. 6].

Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка – середовище, де сьогодні засобами закладу відбувається засвоєння особистістю норм, цінностей, які вироблені суспільством; це трансляція культури від покоління до покоління; це процес входження людини в систему соціальних зв'язків; це адаптація до соціального середовища; це і самореалізація особистості. Відомо, В. Г. Короленко – видатний письменник-демократ зі світовим іменем, гуманіст, великий син України, прогресивний громадський діяч і правозахисник. Він жив і творив на покордонні ХІХ і ХХ століття і став для прогресивного людства безсмертним і величним символом невтомного борця за громадянські права і свободи, за соціальну справедливість, за утвердження в суспільстві ідеалів демократії. Для нас Короленко – понадчасовий навчитель і просвітитель, компас і барометр на всі часи, а твори письменника «Сліпий музикант» та «Діти підземелля» – хрестоматійні твори для майбутніх фахівців соціальної сфери. Екскурсійна робота, ознайомлення відвідувачів із експонатами закладу – не просто ознайомлення відвідувачів з музейними кімнатами та експонатами, які там знаходяться, музейний простір – середовище, де сьогодні втілюється сучасна технологія реабілітації відвідувачів.

Працівники музею у своїй роботі використовують засоби музею: кімнати музею, подвір'я, листи, документи, біографічні дані письменника, літературну творчість, його родинні традиції, свята. Полтавчани, гості міста знають про традицію Короленківської ялинки, про короленківський чай. Поважна аудиторія відвідувачів музею – діти з особливими освітніми потребами, а нині – і діти внутрішньо переміщених осіб, для яких екскурсиводи під час проведення екскурсії створюють середовище з урахуванням їхніх потреб та можливостей. Цікаво проходять в садибі гра-квест, коли діти шукають короленківський скарб; майстер-класи з виготовлення ялинкових прикрас (балерини, клоуна) з підручних матеріалів (паперу, кольорових стрічок, фольги, ниток, блискіток тощо). Атмосферу родинного затишку створюють працівники музею під час костюмованих новорічних свят, свята Різдва (біля красуні-ялинки діти відгадують загадки, водять хоровод, співають пісні, розказують вірші – за що по-короленківськи

одержують подарунки), свята Масляної (діти водять хоровод, закликаючи Весну, потім усі смакують млинцями – традиційною стравою Масляної і, звичайно, короленківським трав'яним чаєм).

Відомо, що в юнацькі роки Короленко два роки навчався в Петровській землеробській і лісовій академії, адже мріяв стати лісником. «В Полтаві чудово, все місто наче один сад», – так написав В. Г. Короленко про Полтаву у вересні 1900 року, коли вперше приїхав до міста. На території садиби, де поселилася родина Короленків, росте багато дерев, чагарників, квітів. Відвідувачі дізнаються, що за часів В. Короленка існував чудовий плодовий сад, де зростали різноманітні сорти яблунь, груш, слив, абрикос, вишень, горіхів, були також шовковиця, малина та чорна смородина. Нині у дворі росте чимало кущів бузку, калини звичайної, у глибині саду ростуть три старих куші кизилю (посаджені Володимиром Галактіоновичем). Найстарішим деревом садиби є волоський горіх; згадку про горіхи знаходимо в листі В. Короленка до А. Луначарського: *«У дворі будинку, де я живу, є декілька горіхових дерев. Це привернуло увагу солдат, і в очікуванні відправки наш двір переповнився червоноармійцями. Важко описати, що тут відбувалося. Вилазили на дерева, ламали гілки, і, поступово входячи в якесь спішне озлоблення, квапливо, як діти, солдати почали хапати поліна дров, цеглу, каміння і кидати все це на дерева із загрозою влучити в тих, хто сидів на деревах, або у вікна нашого будинку... Всі дерева були обірваними...»* [2, с. 409-410]. Відомо, п'ять останніх років життя В. Г. Короленка співпали з роками революції і громадянської війни. Жовтневу революцію 1917 року В. Г. Короленко не сприйняв, він боровся проти червоного терору, розкуркулювання, безсудових розстрілів, вимагав свободи слова, свободи друку. Великий праведник рішуче виступив проти терору й насильства, засудив великодержавний шовінізм, послідовно відстоював гуманістичні ідеали. Листовані контакти з лідерами більшовизму, – пише В. Яременко, – Х. Раковським та А. Луначарським – це літопис більшовицьких злочинів в Україні, на землі Полтавщини зокрема. Написане Короленком про звірства більшовизму, до яких пізніше не вдавалися навіть гітлерівські нацисти – це епістолярно-документальна історія України [2, с. 16].

У жовтні 1918 р. за часів влади гетьмана Скоропадського за ініціативою Короленка в Полтаві була створена Ліга порятунку дітей, мета її діяльності – допомога і захист дітей від голоду та вимирання. П'ять останніх років життя В. Г. Короленка співпали з роками революції і громадянської війни. Жовтневу революцію 1917 року В. Г. Короленко не сприйняв, він боровся проти червоного терору, розкуркулювання, безсудових розстрілів, вимагав свободи слова, свободи друку. Володимир Галактіонович брав участь у врятуванні жертв радянського терору. Останнє клопотання письменника-трибуна припадає на 16 грудня 1921 року, за 9 днів до

його смерті. Короленко більше двадцяти років жив у Полтаві, велику увагу приділяв соціальному захисту полтавчан, тому і полтавчани шанують його пам'ять: у Полтаві є вулиця Короленка; є Народний дім імені Володимира Короленка; ім'я письменника надано педагогічному університету, тут є аудиторія імені В. Г. Короленка, бюст письменника; кімната-музей у ЗОШ №17; Спілка письменників України у 1990 році встановила щорічну міську літературну премію імені Короленка; полтавці дбайливо доглядають могилу письменника, а Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка завжди гостинно запрошує усіх відвідувачів.

Таким чином, завдяки засобам музейних експонатів Полтавського літературно-меморіального музею В. Г. Короленка відбувається процес взаємодії людини і її соціального середовища: відвідувачі дізнаються про діяльність прогресивного громадського діяча і правозахисника, класика літератури зі світовим іменем Володимира Короленка. Сьогодні Полтавський літературно-меморіальний музей В. Г. Короленка не лише база для спілкування, не лише культурно-освітнє середовище, це осередок підтримки внутрішньо переміщених осіб, це заклад, який щотижня приймає безкоштовно названих гостей за музейним проектом, ініційованим Департаментом культури «Музейна середина для ВПО».

#### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. 2-ге вид. / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.
2. Короленко В. Г. «...Що написано – неспростовне». К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010. 468 с.
3. Соціальна педагогіка. Підручник / За ред. проф. Капської А.Й. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 468 с.

### **ЗАСОБИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**Куторжевська О. А.**

*Комунальний заклад «Полтавська загальноосвітня школа №20  
імені Бориса Серги»*

З початком повномасштабного вторгнення рф в Україну 24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» на території України було введено воєнний стан. Українці навчилися жити під звуки повітряної тривоги, шукати безпечні місця для роботи, для навчання, робити побутові справи в умовах відключення світла.

Внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації та тимчасової окупації деяких територій в Україні, через військові дії,